ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Фізична освіта і спорт

УДК 322.233.22

DOI https://doi.org/10.5281/zenodo.18436218

Фізичний стан здобувачів фахової передвищої освіти

Гущин Валерій Миколайович
аспірант, кафедра Теорії та методики фізичного виховання,
Харківська державна академія фізичної культури,
вул. Клочківська 99, Харків, 61058, Україна
valeryigyshchyn@gmail.com,
https//orcid.org/0009-0001-3392-0909

Корчагін Микола Валерійович
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
завідувач спеціальної кафедри № 3,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
вул. Григорія Сковороди, 77, Харків, 61024, Україна
fomakolya75@gmail.com,
https//orcid.org/0000-0001-6788-1840

Ольховий Олег Михайлович
доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи,
Харківська державна академія фізичної культури,
вул. Клочківська 99, Харків, 61058, Україна
olkhovoleg@gmail.com,
https//orcid.org/0000-0002-5223-5229

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Гунченко Вячеслав Олексійович
доктор філософії, доцент,
Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»,
вул. Полтавський Шлях 192, Харків, 61000, Україна
slava_021975@ukr.net,
https//orcid.org/0000-0002-5550-0817

Прийнято: 12.01.2026 | Опубліковано: 30.01.2026

Анотація. *У статті представлено результати дослідження рівня фізичного стану здобувачів фахової передвищої освіти спортивного спрямування. В Україні відповідно до закону «Про фахову передвищу освіту» було сформовано заклади фахової передвищої освіти. Фахові коледжі спорту здійснюють підготовку майбутніх фахівців в сфері фізичної культури і спорту. Студенти здобувають фахову передвищу освіту, поєднуючи навчання із тренувальним процесом з обраного виду спорту. Від рівня фізичного стану здобувачів спеціалізованої освіти спортивного спрямування залежить успішність навчання та спортивної підготовки. Результати сучасних досліджень свідчать про поступове погіршення рівня фізичного стану студентської молоді. Проте вітчизняні автори доводять, що цілеспрямоване застосування засобів спортивного тренування дозволяє позитивно впливає на функціональні показники здобувачів освіти.* ***Мета дослідження*** *– визначити рівень фізичного стану здобувачів фахової передвищої освіти спортивного спрямування.* ***Методи та організація дослідження.*** *Учасники дослідження – студенти 1-го курсу фахового коледжу спорту, загальною кількістю 22 особи чоловічої статі. Середній вік представників – 17,86 ± 0,12 років. Досвід спортивної діяльності (спортивні ігри) більше 5 років. Рівень спортивної майстерності: від ІІ спортивного розряду до Кандидата у майстри спорту України. Було досліджено антропометричні (вага та довжина тіла) та медико-*

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

*біологічні (частота серцевих скорочень, артеріальний тиск) показники. Для оцінки фізичного стану було використано Індекс фізичного стану І. Пірогової. Результати. Середнє значення Індексу фізичного стану учасників дослідження знаходяться в межах від 0,676 до 0,825 умовних одиниць, що відповідає оцінці «вище середнього». За результатами дослідження було визначено, що 77,3 % учасників мають оцінку фізичного стану «Вищий за середній», 22,7 % мають оцінку «Високий». **Висновок**: Фізичний стан здобувачів фахової передвищої освіти спортивного спрямування відповідає оцінці «Вище за середній». Збільшений обсяг фізичних навантажень та спортивна спеціалізація позитивно впливають на рівень фізичного стану.*

Ключові слова: *антропометричні та функціональні показники, фізичний стан, здобувачі освіти.*

Physical Condition level of Professional Pre-Higher Education students

Valeryi Gyshchyn
postgraduate, Department of Theory andMethods of Physical Culture,
Kharkiv State Academy of Physical Culture,
99, Klochkivska Str., Kharkiv 61058, Ukraine
valeryigyshchyn@gmail.com,
https//orcid.org/0009-0001-3392-0909

Mukola Korchagin
PhD in physical education and sport, Associate professor,
head of a special department № 3, Yaroslav Mudryi National Law University,
77, Hryhoriy Skovorody Str., Kharkiv, 61024, Ukraine
fomakolya75@gmail.com,
https//orcid.org/0000-0001-6788-1840

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Oleh Olkhovyi

Doctor of Sciences in Physical Education and Sports, Professor,

Professor of Department of Theory and Methods of Physical Education,

Kharkiv State Academy of Physical Culture,

99, Klochkivska Str., Kharkiv 61058, Ukraine

olkhovoleg@gmail.com,

https//orcid.org/0000-0002-5223-5229

Vyacheslav Hunchenko

PhD in physical education and sport, Associate professor,

Military Institute of Tank Troops of the National Technical University

"Kharkiv Polytechnic Institute",

192, Poltava Shlyakh Str., Kharkiv, 61000, Ukraine

slava_021975@ukr.net,

https//orcid.org/0000-0002-5550-0817

Abstract. *The article presents the results of a study of the physical condition level of professional pre-higher education students. In Ukraine, in accordance with the law "About the Professional Pre-Higher Education", institutions of professional pre-higher education were formed. Specialized sports colleges train future specialists in the field of physical education and sports. Students obtain a professional pre-university education, combining studies with the training process in their chosen sport. The success of learning and sports training depends on the level of physical condition of specialized sports education students. The results of modern research indicate a gradual deterioration in the physical condition of young students. However, domestic authors prove that the targeted use of sports training tools can have a positive impact on the functional indicators of students.* ***The purpose*** *to determine the level of physical condition of applicants for professional pre-higher education in sports.* ***Methods and research organization****. The participants of the study – Professional Specialized Sports*

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Pre-Higher Education students, a total of 22 male individuals. The average age of the representatives is 17,86 ± 0,12 years. Experience in sports activities (sports games) more than 5 years. Level of sportsmanship: from II sports category to Candidate for Master of Sports of Ukraine. Anthropometric (weight and body length) and biomedical (heart rate, blood pressure) indicators were studied. To assess physical condition, the I. Pirogov Physical Condition Index was used. ***Research Results****. The average value of the Physical Condition Index of the study participants is in the range from 0.676 to 0.825 conventional units, which corresponds to the assessment of "above average". According to the results of the study, it was determined that 77.3% of the participants have a physical condition assessment of "Above average", 22.7% have a rating of "High".* ***Conclusions****. The physical condition of Professional Specialized Sports Pre-Higher Education students corresponds to the assessment "Above average". The increased amount of physical activity and sports specialization have a positive effect on the level of physical condition of applicants for professional pre-higher education.*

Keywords: *anthropometric and functional indicators, physical condition, of applicants for education.*

Постановка проблеми. Відповідно до закону України «Про освіту» у закладах спеціалізованої освіти спортивного спрямування обдаровані молоді спортсмени поєднують навчально-тренувальний процес з обраного виду спорту із засвоєнням відповідних освітніх та освітньо-професійних програм [2, 12]. Іншим законом України «Про фахову передвищу освіту» передбачено функціонування закладів фахової передвищої освіти – фахових коледжів спорту [13]. Основним напрямком педагогічної діяльності фахових коледжів спорту є відбір, навчання і виховання здібних та обдарованих дітей для формування резерву збірних команд країни [9, 13]. Успішність багаторічної спортивної підготовки напряму залежить від рівня фізичного стану спортсмена [7]. Разом з тим, від рівня фізичного стану здобувачів освіти залежить успішність

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

опанування програми навчання [15]. Проте, вітчизняні автори констатують поступове погіршення фізичного стану молоді протягом останніх 10 років [3, 22].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фізичного стану здобувачів освіти та чинників, що впливають на його формування в умовах інтенсивного навчально-тренувального процесу, є предметом постійної уваги вітчизняних і зарубіжних науковців, що зумовлює необхідність аналізу сучасних досліджень у сфері фізичної культури і спорту.

У дослідженні Гущина В. М. та ін. фахова передвища освіта спортивного спрямування розглядається як цілісна система, в межах якої освітній процес органічно поєднується з багаторічною спортивною підготовкою здобувачів освіти. Обґрунтовано, що системне тренувальне навантаження у поєднанні з медико-педагогічним супроводом є важливими чинниками підтримання належного рівня фізичного стану майбутніх фахівців фізичної культури і спорту [2].

У працях Приходька І. В. та ін. рівень спортивної майстерності учнів ліцею спортивного профілю аналізується як інтегральний показник ефективності навчально-тренувального процесу. Доведено наявність тісного взаємозв’язку між спортивною підготовленістю, фізичним станом та успішністю адаптації здобувачів освіти до інтенсивних фізичних навантажень [5].

У контексті психофізіологічних аспектів підготовки Москаленко О. та ін. досліджують взаємозв’язок між самооцінкою фізичної підготовленості та об’єктивними показниками фізичного стану здобувачів фахової передвищої освіти. Встановлено, що адекватна самооцінка корелює з вищими показниками фізичної підготовленості, що суттєво впливає на мотивацію до систематичних занять фізичною культурою і спортом [6].

Питання оцінювання фізичного здоров’я здобувачів освіти закладів фахової передвищої освіти розкрито у працях Поспілько Л. та ін., де використано комплекс морфофункціональних показників. Отримані результати засвідчують необхідність оптимізації рухового режиму та впровадження цілеспрямованих

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

оздоровчо-тренувальних програм для підвищення фізичного стану студентської молоді [8].

Аналізуючи результати багаторічних спостережень, Приходько І. та ін. зосереджують увагу на динаміці змін фізичної підготовленості учнів ліцею спортивного профілю в умовах цілеспрямованого тренувального процесу. У дослідженні показано, що систематичні заняття спортом сприяють покращенню основних фізичних якостей і позитивно впливають на функціональні можливості організму здобувачів освіти [10].

Моніторинг фізичного стану та рівня рухової підготовленості студентів здійснено у дослідженнях Донця І. О. та ін., де застосовано антропометричні й функціональні методи оцінювання. Автори констатують, що у більшості здобувачів освіти фізичний стан має задовільний або середній рівень, що актуалізує потребу вдосконалення організації фізичного виховання та рухової активності [3].

У науковому дослідженні Щекотиліної Н. Ф. та ін. розкрито вплив навчальних занять із фізичного виховання на рівень фізичного стану студентів закладів вищої освіти. На основі аналізу антропометричних та функціональних показників доведено, що систематично організований освітній процес з фізичного виховання сприяє покращенню адаптаційних можливостей організму та стабілізації фізичного стану здобувачів освіти. Отримані результати підтверджують доцільність цілеспрямованого використання засобів фізичної культури для підтримання належного рівня фізичного стану студентської молоді. [15].

Порівняльний аналіз вітчизняного і зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту представлено у роботах Корносенко О. та ін. Автори наголошують на необхідності інтеграції навчального і тренувального процесів, підкреслюючи роль фізичної підготовленості та фізичного стану як ключових складників професійної компетентності [21].

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Оцінюючи рівень фізичного стану здобувачів закладів вищої освіти, Бакіко І. та ін. використовують інтегральні показники морфофункціонального розвитку, що дає змогу комплексно охарактеризувати стан організму студентської молоді. Результати дослідження засвідчують переважання середнього рівня фізичного стану у більшості респондентів, що вказує на обмежені адаптаційні можливості організму за умов недостатньої рухової активності. Отримані висновки обґрунтовують доцільність упровадження цілеспрямованих фізкультурно-оздоровчих програм, спрямованих на підвищення фізичного стану, зміцнення здоров'я та оптимізацію рухового режиму здобувачів освіти [1].

Особливості фізичної активності студентської молоді та їх вплив на показники фізичного стану ґрунтовно проаналізовано у дослідженнях **Мельничук А.** У роботі встановлено, що недостатній рівень рухової активності супроводжується зниженням функціональних можливостей організму, погіршенням показників працездатності та адаптаційних резервів. Зроблено висновок, що оптимізація рухового режиму здобувачів освіти, з урахуванням вікових і навчальних навантажень, є необхідною умовою підтримання належного рівня фізичного стану та профілактики негативних змін у здоров'ї студентської молоді [5].

Проблема низького рівня фізичного стану студентів закладів вищої освіти знайшла відображення у дослідженнях авторів Донець І., Підлужняк О., Газаєв В., Чигирин О., Griban G., Lyakhova N., Sirenko R., Terentieva N., Sahach J., Kanishcheva O., Klymovych V., Olkhovyi O., Romanchuk S., Kurishko Ye., Korchagin M., Melnychenko O., Ognev V., Marakushin A. та інших [3, 17, 19, 22, 23]. Griban G. et al., 2024 стверджують, що дистанційне навчання та стрес призвели до обмеженої рухової активності молоді, яке призводить до зниження погіршення фізичних кондицій та загрожує майбутній професійній працездатності молодих спеціалістів [17]. Melnychenko O. et al., 2021 зазначають, від фізичного стану та стану здоров'я здобувачів освіти залежить їхня успішна адаптація до навчального середовища [23]. Донець І. із співавторами, 2025

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

вказують, що більшість студентів закладів вищої освіти мають задовільний фізичний стан та середній рівень рухової активності [3]. Разом з тим, Корнійчук Н. із співавторами, 2024 оцінюють фізичний стан здобувачів вищої освіти переважно як «Середній» [4]. Результатами попередніх досліджень констатовано погіршення загального рівня фізичного стану вступників до закладів вищої освіти [9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Фізичний стан охоплює основні морфофункціональні характеристики організму та його функціональні показники, які визначають резерви та рівень дієздатності. В науково-методичних періодичних виданнях існує достатня кількість робіт щодо вивчення фізичного стану студентів закладів вищої освіти [3, 4, 14, 15, 17]. Дослідники стверджують, що покращення морфо-функціональних показників та рівня здоров'я можливе завдяки оптимальному руховому режиму та використанню засобів фізичної культури [16, 20, 25]. Prontenko K. et al., 2020, стверджують, що спортивно орієнтоване фізичне виховання сприяє покращенню рівня фізичного здоров'я здобувачів освіти [24], а цілеспрямоване застосування засобів спортивного тренування, за результатами досліджень Klymovych V. et al., 2022, позитивно впливає на функціональні показники здобувачів освіти [18]. Разом з тим, в матеріалах сучасних досліджень майже відсутні дослідження фізичного стану здобувачів фахової передвищої освіти спортивного спрямування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Мета дослідження – визначити рівень фізичного стану здобувачів фахової передвищої освіти.

Об'єкт дослідження – підготовка фахівців фізичної культури і спорту на етапі фахової передвищої освіти.

Предмет дослідження – фізичний стан майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Завдання дослідження:

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

1. Визначити антропометричні та функціональні показники здобувачів фахової передвищої освіти.

2. Оцінити фізичний стан здобувачів фахової передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження.

До проведення дослідження залучались здобувачі фахової передвищої освіти спортивного спрямування, загальною кількістю 22 особи чоловічої статі. Середній вік представників – 17,86 ± 0,12 років. Досвід спортивної діяльності (спортивні ігри) більше 5 років. Рівень спортивної майстерності: від II спортивного розряду до Кандидата у майстри спорту України. Всі учасники дослідження проінформовані та попередньо дали свою згоду.

Дослідження було спрямовано на аналіз антропометричних і функціональних показників студентів фахового коледжу спорту, які проходили щорічний диспансерний огляд. Було визначено наступні показники: вік, вагу тіла, довжину тіла (зріст), частоту серцевих скорочень у стані спокою, значення систолічного та діастолічного артеріального тиску та життєву ємність легень. Для аналізу показників використовувались статистичні параметри: середнє арифметичне – x, помилка середнього арифметичного – m. На основі антропометричних та функціональних показників учасників експерименту було визначено індекс фізичного стану О. Пірогової, обчислений на основі частоти серцевих скорочень, систоличного і діастоличного артеріального тиску, віку, маси тіла та довжини тіла учасників дослідження (табл. 1).

Таблиця 1

Антропометричні та функціональні показники здобувачів фахової передвищої освіти (n = 22).

№ з/п	Показник	Значення, ($\bar{x} \pm$ m)
1	Вік	17,86 ± 0,12
2	Вага тіла, кг	72,78 ± 0,95
3	Довжина тіла, см	179,08 ± 0,77
4	Частота серцевих скорочень у стані спокою, уд./хв	63,09 ± 0,68
5	Систолічний артеріальний тиск, мм рт.ст.	112,00 ± 1,99
6	Діастолічний артеріальний тиск, мм рт.ст.	69,19 ± 1,48
7	Індекс фізичного стану Пірогової, ум. од.	0,804 ± 0,008

Джерело: власні дослідження авторів

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Доцільність застосування методики визначення фізичного стану обґрунтована в роботах вітчизняних дослідників Г. Апанасенко, Л. Долженко, Л. Іващенко [14].

Середнє значення індексу фізичного стану учасників дослідження знаходяться в межах від 0,676 до 0,825 умовних одиниць, що відповідає оцінці «вище середнього». Для більш детальної характеристики загального рівня фізичного стану здобувачів фахової передвищої освіти спортивного спрямування ми провели ранжування оцінок фізичного стану учасників дослідження за методикою О. Пірогової (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка фізичного стану за О. Піроговою.

Рівень фізичного стану	Кількість балів
Високий	від 0,826 та більше
Вищий за середній	від 0,676 до 0,825
Середній	від 0,526 до 0,675
Нижчий за середній	від 0,376 до 0,525
Низький	Менше 0,376

Джерело: Долженко Л.П. Інтегральна оцінка фізичного здоров'я студентів за допомогою різних діагностичних систем. *Молода спортивна наука України: збірник наукових праць з галузі фіз. культури та спорту: періодичне видання*. Львів : Українські технології, 2004. Вип. 8 : У 4 т.

Співвідношення оцінок фізичного стану учасників дослідження представлено в таблиці 3. За результатами дослідження було визначено, що 77,3 % дослідженого контингенту учнів фахового коледжу спорту мають оцінку фізичного стану «Вищий за середній», 22,7 % мають оцінку «Високий». Серед учасників дослідження не виявлено респондентів з оцінками фізичного стану «Середній» та «Нижчий за середній», що підтверджує дослідження вітчизняних авторів [18, 20, 24] про сприятливий вплив цілеспрямованих занять спортом на рівень фізичного стану здобувачів освіти.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Таблиця 3

Співвідношення оцінок фізичного стану здобувачів фахової передвищої освіти (n = 22).

	Оцінка фізичного стану		
	Високий	Вищий за середній	Середній
Кількість оцінок фізичного стану	5	17	-
Частка від загальної кількості	22,7 %	77,3 %	0 %

Джерело: власні дослідження авторів

Висновки. Фізичний стан здобувачів фахової передвищої освіти спортивного спрямування відповідає оцінці «Вище за середній». Збільшений обсяг фізичних навантажень та спортивна спеціалізація позитивно впливають на рівень фізичного стану.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження планується спрямувати на дослідження рівня фізичної підготовленості здобувачів фахової передвищої освіти спортивного спрямування.

Список використаних джерел

1. Бакіко І., Ковальчук В., Дмитрук В. Оцінка рівня фізичного стану здобувачів ЗВО. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2025. № 3(1). С. 12–18. URL: https://pcs.khmnu.edu.ua/index.php/pcs/article/download/438/420

2. Гущин В. М., Приходько І. В., Корчагін М. В., Ольховий О. М. Особливості організації фахової передвищої освіти спортивного спрямування. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2025. № 17. URL: https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/935

3. Донець І. О., Підлужняк О. І., Газаєв В. Н., Чигирин О. Г. Моніторинг фізичного стану та рівня рухової підготовленості студентів. *Олімпійський та параолімпійський спорт*. 2025. № 3. С. 29–32. URL: https://journals.spu.sumy.ua/index.php/sport/article/download/843/794

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

4. Корнійчук Н., Лозовий В., Чайка Ю., Шевчук Т. Оцінка рівня фізичного стану здобувачів закладу вищої освіти. *Спортивна наука – 2024: збірник наукових праць IX Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 травня 2024 р., Житомир)*. 2024. С. 38–44.

5. Мельничук А. Дослідження особливостей фізичної активності студентської молоді. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць*. 2024. Вип. 17(36). С. 80–87. URL: https://vspu.net/fks/index.php/fks/article/download/695/675

6. Москаленко О., Марченко О., Калабішка І. Взаємозв'язок самооцінки та об'єктивних показників фізичної підготовленості студентів передвищої освіти: порівняльний аналіз. *Sport Science Spectrum*. 2025. № 1. С. 55–62. URL: https://spectrum.uni-sport.edu.ua/index.php/main/article/download/76/66

7. Пашкова В. І., Пашков І. М. Особливості фізичної підготовки тхеквондистів 15–17 років. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти*. 2023. С. 44–48.

8. Поспілько Л., Мамешина М. Рівень фізичного здоров'я здобувачів освіти закладів фахової передвищої освіти. *Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення*. 2022. С. 230–237. URL: https://journals.uran.ua/hdafk-tmfv/article/download/306289/297727

9. Приходько І. В., Корчагін М. В., Ольховий О. М. Дослідження рівня спортивної майстерності учнів ліцею спортивного профілю. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2024. Вип. 10(183). С. 188–194. URL: https://enpuir.udu.edu.ua/bitstreams/182eabed-928a-4a56-b3ac-068c0e51553f/download

10. Приходько І., Ольховий О., Корчагін М. Зміни у фізичній підготовленості учнів ліцею спортивного профілю. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне*

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

виховання, спорт і здоров'я людини. 2024. Вип. 29(2). С. 83–90. DOI: https://doi.org/10.32626/2309-8082.2024-29(2)

11. Про затвердження положення про заклад спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.1999 № 2061. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2061-99-%D0%BF#Text

12. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text

13. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 30. Ст. 119. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text

14. Шинкарьов С. І., Толчєва Г. В., Вороб'єва М. В. Індекс фізичного стану студенток вищих навчальних закладів. *Олімпізм та молода спортивна наука України: матеріали X регіональної науково-практичної конференції*. Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2012. С. 39–42. DOI: https://doi.org/10.13140/RG.2.2.36215.21925

15. Щекотиліна Н. Ф., Бондаренко О. В. Вплив навчальних занять із фізичного виховання на рівень фізичного стану студентів ЗВО. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 36. С. 93–97. URL: http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17147/1/Bondarenko.pdf

16. Griban G. P., Moskalenko N., Adyrkhaiev S., Adyrkhaieva L., Ivchenko O., Ovcharenko S., Prontenko K. Dependence of students' health on the organization of their motor activity in higher educational institutions. *Acta Balneologica*. 2022. Vol. 5(171). P. 445–450. URL: http://eprints.zu.edu.ua/36381/

17. Griban G., Lyakhova N., Sirenko R., Terentieva N., Sahach J., Kanishcheva O. State of students' health and physical fitness under the restrictions of martial law. *Acta Balneologica*. 2024. Vol. 66(5). P. 324–329. DOI: https://doi.org/10.36740/ABal202405105

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

18. Klymovych V., Oderov A., Romanchuk S., Olkhovyi O., Andreychyk V., Muzyka N., Ishchenko Ye., Hurman L., Ladyniak A., Honshovskyi V. The influence of the experimental program of physical training of students on anthropometric indicators and functional data of the cardiovascular system. *Physical Education, Sports and Human Health*. 2022. № 24. P. 5–8. DOI: https://doi.org/10.32626/2309-8082.2022-24.5-8

19. Klymovych V., Olkhovyi O., Romanchuk S. Adoption of youth's bodies to educational conditions in higher educational institutions. *Journal of Physical Education and Sport*. 2016. Suppl. 1. P. 620–622. DOI: https://doi.org/10.7752/jpes.2016.s.1098

20. Korchagin M. V., Otkydach V. S., Zolochevskyi V. V., Homaniuk S. V. The influence of special physical training program on indicators and health level of cadets in higher military educational institutions. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2022. Вип. 6(151). С. 14–17. DOI: https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.6(151).02

21. Kornosenko O., Horbenko K. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у фахових закладах освіти. *Педагогічні науки*. 2023. № 81. С. 48–53. URL: http://pednauki.pnpu.edu.ua/article/download/289370/282942

22. Kurishko Ye., Korchagin M. Analysis of physical condition of first-year military higher education institution cadets. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2023. Т. 8, № 1(41). С. 305–310. DOI: https://doi.org/10.26693/jmbs08.01.305

23. Melnychenko O. A., Ognev V. A., Marakushin A. I. та ін. Students' health status and their ability to adapt to a multinational university environment. *Wiadomości Lekarskie*. 2021. Vol. 74, № 3. P. 746–749. DOI: https://doi.org/10.36740/WLek202103234

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

24. Prontenko K., Griban G., Bloshchynskyi I. Improvement of students' morpho-functional development and health in the process of sport-oriented physical education. *Wiadomości Lekarskie*. 2020. T. 73, № 1. P. 1753–1758. URL: http://eprints.zu.edu.ua/36295/1/WLek202001131.pdf

25. Prontenko K., Griban G., Yavorska T., Malynskyi I., Tkachenko P., Prontenko V., Bloshchynskyi I. та ін. Dynamics of respiratory system indices of cadets of higher military educational institutions during kettlebell lifting training. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. Vol. 9, № 1. P. 16–24.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license